

SZITU Kötet

2019

SZITU

Kötet

2019

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

Nemzeti
Tehetség Program

A kiadvány „A hazai és határon túli magyar nyelvű szakkollégiumok támogatása”
című pályázat keretében (NTP-SZKOLL-20-0032) valósult meg.

ELTE Eötvös Collegium

Budapest, 2020

Felelős kiadó: Dr. Horváth László, az ELTE Eötvös Collegium igazgatója

Szerkesztő: Doma Petra

Copyright © ELTE Eötvös Collegium 2020 © A szerzők

Minden jog fenntartva!

A nyomdai munkákat a CC Printing Szolgáltató Kft. végezte

1118 Budapest, Rétköz u. 55. A/fsz. 2.

Felelős vezető: Szendy Ilona

ISBN 978-615-5897-36-8

Tartalomjegyzék

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ.....	7
ABSTRACTS	9

ZOLTÁN ÁRON

Előadóművészi verselemzés középiskolás diákokkal	17
--	----

ADAMOVICH FERENC

Az affektív mozgáspedagógia neurológiai alapja.....	37
---	----

NÉMETH NIKOLETT ANNA

A szemiotikus khóra térnyerése a performatív eseményben ...	61
---	----

CSEH DÁVID SÁNDOR

A «most» dobbanásai – A színpadi idő természetéről Zeami <i>Tenko</i> 天鼓 című nó-drámája kapcsán	77
---	----

DOMA PETRA

Egy férfi tekintet által konstruált japán színész nő – Hanako mint hősnő (?) Mori Ōgai novellájában	89
--	----

MOHAI ALETTA

<i>Anka Berityeva</i> , egy életmű összegzése.....	107
--	-----

BARTA NIKOLETT

A mesemondás dramaturgiája Kárpáti Péter <i>Pájkás János</i> című darabjában	123
---	-----

KOVÁCS DOMINIK

- Elhallgatásalakzatok és traumakultúra Bródy Sándor
A tanítónő című művében 141

KOVÁCS VIKTOR

- Alakábrázolási párhuzamok Vörösmarty Mihály
Csongor és Tündéje és Gaál József *A peleskei nótárius*
című tündérbohózata között 159

PANDUR PETRA

- A szemtanúk színpadra állítása.
Műtfeldolgozás a közösségi színház eszközeivel –
MU Színház: *Gyerekkorunk '56* 177

ANTAL KLAUDIA

- „Hollywood a Fehér Házba költözött”,
avagy a politika teatralitása 203

EGRI PETRA

- A divat színpadra állításai – Eltérő intenciójú
kortárs ruhaperformanszok 215

BÁLINT ZSÓFIA

- Fehér ólom és egyéb mérgező anyagok –
Sminkek a XVI–XVII. század színpadán 231

DRÁMAMELLÉKLET 243

CONTRIBUTORS 295

BÁLINT ZSÓFIA

Fehér ólom és egyéb mérgező anyagok

Sminkek a XVI–XVII. század színpadán

A színházi smink készítése és a maszkolás érdekes, ám kevésbé kutatott aspektusa a színháznak, annak ellenére, hogy az arcfestés az emberiség történetével egyidős. A vadászathoz, illetve a különböző természeti rítusokhoz kapcsolódva már az ősember is használt különböző anyagokat testének dekorálására, például állati vért,¹ így az ősi „sminkpalettán” már megtalálhatók voltak a későbbi korok legnépszerűbb színei: a piros, a fehér és a fekete.² Nem beszélve arról, hogy a törzsi testfestés és maszkok szakrális eseményeken való használata a mai napig megőrződött a természeti kultúrákban.

A maszk és az erőteljes sminkhasználat sok esetben hozzájárul a színházi illúzió megteremtéséhez egy-egy technika segítségével. Lehet ez öregítés, fiatalítás, vagy épp egy adott történelmi korra, például a reneszánszra jellemző megjelenés kialakítása. A különböző anyagok használatának köszönhetően képessé válunk egy-egy szereplő arcának teljes megváltoztatására azáltal, hogy bizonyos vonásokat kiemelünk, vagy éppen elrejtünk a megformált karaktertípusnak megfelelően. A sminket „használhatjuk érzelmek, lelkiállapotok kifejezéséhez, társadalmi helyzet vagy vallási hovatartozás, anyagi helyzet és ízlésvilág ábrázolásához”³ is.

¹ NAGY Fruzsina, *Színházi maszk- és sminkoktatás a színészképzésben Oktatási segédanyag a SZFE hallgatói számára*, Színház- és Filmművészeti Egyetem Doktori Iskola, Budapest, 2014, 41.

² Lisa ELDRIDGE, *Facepaint. The story of makeup*, Abrams Image, New York, 2015, 13.

³ NAGY, *i.m.*, 31

Tanulmányom célja, hogy felhívja a figyelmet a színház e keveset vizsgált területére. A teljes sminktörténet áttekintésére természetesen nem vállalkozom, ehelyett elsősorban a XVI–XVII. századi általános sminktörténettel foglalkozom, kizárólag a nyugati, európai színházra vonatkoztatva, hiszen az mindig is előszeretettel alkalmazta a legmodernebb termékeket és technikákat. Ez a két évszázad volt, amikor először kezdték intenzívebben használni a kozmetikumokat a színpadon: az ókori görögök és rómaiak csak keveset, a középkorban pedig szinte egyáltalán nem használták azokat.

Hogyan lehet különbséget tenni a színházi sminkes kultúra és a divat-smink világa között? A színházra évszázadok óta jellemző az erőteljesebb szín- és kontúrhasználat. Ennek oka, hogy a közönségnek távolabbról is ki kellett vennie a karakternek megfelelő, jellegzetes arcvonásokat. Ezt a funkciót az ókori görög színházban a maszkok töltötték be, melyek használata a *commedia dell'arte* hagyományban is megjelenik, míg végül felváltja a késői reneszánsz és barokk színház a maga sminktechnikájával.⁴ A maszk alkalmazásának előnye, hogy teljesen „elfedi, ami alatta van, új identitást kölcsönözve viselőjének.”⁵ Ugyanakkor a különböző maszkok csak egy-egy szerep, illetve korlátozott mennyiségű érzelem stilizált megjelenítésére képesek, míg a színházi smink használata mellett az arc érzelmei, rezdülései is láthatóvá válnak a kevesebb anyaghasználatnak köszönhetően.

A színházi sminktechnikák antik előzményei

A maszkok népszerűsége ellenére bizonyos anyagok azonban már megjelentek az ókori görög színházban, ilyen például a fehér ólom, amelynek használata még a barokk korszakban is jellemző volt. Mérgező hatását ekkor még nem ismerték fel, s az arc fehéritésére alkalmazták. „Kr. e. 500 körül Athénban a nemes és nagy becsben álló kurtizánok már ügyesen használták a ráncokat elfedő világos alapozókat.”⁶ Ismert anyag volt a vörös cinóber, illetve az alga, amelyből olaj és borpárlat hozzáadásával

⁴ Elizabeth McLafferty, “Theatrical makeup”, *fashion-history.lovetoknow.com*

⁵ NAGY, *i.m.*, 31.

⁶ NAGY, *i.m.*, 31.

festékeket keverték, ezeket az arccsontok és a száj pirosítására használták.⁷ A különböző zsírokból készített rúzsok ekkor még nem terjedtek el Európában, de Kínában már alkalmazták őket. Az európai kultúrában a színházi smink első megjelenését a i. e. VI. századra datálják. Thespis nevéhez fűződik, aki mint első színész lépett elő a kórusból, ő használta először ezeket az anyagokat az arcán.⁸ Az ekkoriban elsajátított technikák azonban hosszú időre feledésbe merülnek, mivel az antik római színház a maszkok alkalmazásához tért vissza, csakúgy, mint a *commedia dell'arte*. A középkor az antik arcfestési szokások közül egyedül a sápadt bőr divatját őrizte meg, s ezt nem csupán sminkeléssel, hanem egy új, különösnek számító technikával érték el: a nők „eret vágtak és kis mennyiségben kifolyatták vérüket a megfelelő arcszín eléréséhez.”⁹

Az olasz reneszánsz szépségideálja

A XVI. század reneszánsz színháza ebből a szempontból áttörést hozott, mivel a korban népszerű kozmetikumokat elkezdték a színpadon alkalmazni. 1548-ban Firenzuola olasz szerzetes művében egy teljes fejezetet szentel annak, hogy a tökéletes, reneszánsz szépség pontos leírását adja. „Az arccsontoknak világosnak kell lenniük, szinte fehérnek egy bizonyos ragyogással, akár az elefántcsont / A haj legyen szintén világos és sima, / a homlok pedig széles.”¹⁰ A szerzetes részletes jellemzést ad a megfelelő szemöldök formájáról is (mint egy boltív, de nem túl széles), és színéről (sötét vagy mogyoróbarna, puha, rövid szálak), csakúgy, mint az ajkakéről (kicsi, nem túl telt, élénkpiros színben). Ez a leírás arra enged következtetni, hogy a korszakban a nők nemcsak ismerték, de rendszeresen használtak is kozmetikumokat, noha nem olyan mértékben, mint majd később Erzsébet királynő Angliájában. Mivel a kor szépségideálja a hófehér alabástrom bőr volt, továbbra is használták a fehér ólmot, egyre több rétegben az arcukon és a nyakukon. Ennek kellemes mellékhatása a ráncok eltüntetése volt.

⁷ ELDRIDGE, *i.m.*, 23.

⁸ J. Michael GILLETTE, „Theatrical makeup”, *britannica.com*

⁹ NAGY, *i.m.*, 53.

¹⁰ Richard CORSON, *Fashions in makeup*, Peter Owen Publisher, London, 1972, 93.

Emellett a tehetősebb nők körében már megjelent a rúzshasználat, illetve az apróra tördelt spanyolfa kéreg mint púder.

A barna bőr ebben az időszakban egyértelműen a csúnyaság jelentését hordozta, hiszen csak a földművelő, kemény munkát végző nők barnulhattak le a levegőn, az előkelő arisztokrata hölgy ideálképeéhez a fehérbőr kapcsolódott. Míg a középkorban a smink használatát a könnyűvérűség ismertető jelének tekintették, a korai reneszánszban viszonylag elfogadott volt a smink viselése, de azért akadtak ellenzői. Andreas de Laguna spanyol fizikus például dühös levélben kelt ki III. Gyula pápának, miszerint a kozmetikumok az ördög találmányai, amelyek megrontják a nőket. Más kérdés, hogy ő volt az, aki az anyagok mérgező hatására is igyekezett felhívni a figyelmet. A fehér ólom ugyanis, párosulva azzal, hogy a fogtisztítás ekkoriban még nem volt jellemző, a fogak rothadását és gyors kihullását okozta.¹¹

I. Erzsébet mint divatdiktátor

Különösen kedvezett a smink és a kozmetika terjedésének és népszerűsödésének I. Erzsébet uralkodásának ideje; ő maga is folyamatosan használta a termékeket, ahogy idősödött, egyre inkább. A királynőről készített legtöbb festményen jól láthatóak a kor ideáljának legfőbb jellemzői: krétafehérre festett arcbőr és a rúzs. Ekkor jöttek leginkább divatba a különböző színű festékek, a púder és a szépségpöttyök is, amit fekete selyemből készítettek. Az arccsontok és az ajkak pirosítása a nemesi rangot, jólétet szimbolizálta, ehhez bíbortetű, festő buzér (népies nevén pirosítófű) és okker alapú festékeket használtak.¹² Ebben a korszakban kezdődött meg a kozmetikai ipar kiépülése, mert a kereslet akkorára nőtt, hogy bizonyos termékek esetében a gyártás egyre nagyobb méreteket öltött. Könyvek jelentek meg, amelyekben különböző szépségápolási recepteket olvashatott a vásárló. 1582-ben egy párizsi orvos, Jean Liébaut 463 oldalt szentelt ezeknek a fortélyoknak (*L'Embellissement et Ornement du Corps Humain*), részletes leírásokkal szolgálva a különböző állagú és tartalmú kozmetikumok

¹¹ CORSON, *i.m.*, 93–97.

¹² ELDRIDGE, *i.m.*, 27.

és szépségápolási termékek elkészítési módjáról. Receptjei elterjedtek a nők körében, a következő századokban újabb és újabb kötetekben bukkantak fel másolatai. Továbbra is töretlen népszerűségnek örvendett a fehér ólom, illetve megjelent a porállagúra tört bórax mint púder, amit a mai kozmetikai termékekben is alkalmaznak. Emellett olyan anyagokat is használtak színezésre, mint például a tojás, a méz, a lilium, a kagyló, a kámfor és a higany.¹³ Pontosabban a higany-szulfid, amelyből egy világospiros festékszínezőanyagot, a cinóbert alkalmazták pirosításra. Ez utóbbi szintén a mérgező vegyszerek közé tartozik, hosszútávú használata égési sérüléseket okozott, a bőr petyhüdt lett tőle és meg is feketedhetett. Az arccsontra és az ajkakra szívesen alkalmaztak okkersárga vagy vörös színeket. Az előkelő hölgyek korabeli „neszeserekben” hordták magukkal a szükséges kellékeket: egy porcelánfehér púdert, a rúzszt és a szépségpöttyöket.¹⁴

Az erőteljes sminkhasználat ekkor már megjelent az angol színházban is, kiváltképp a női karakterek esetében, ugyanis ezeket a szerepeket férfi színészeknek kellett eljátszaniuk, így megjelent a maszkírozás művészete. Shakespeare maga is utal két művében a nők sminkelt arcára: a *Szentivánéji álomban* Hermia Helenát „festett karónak nevezi”,¹⁵ Hamlet pedig a következőket mondja Ophéliának:

Hallottam hírért, festjük is magunkat, no bizony. Isten megáldott egy arccal, csináltok másikat; lebegtek, tipegtek, selypegtek; Isten teremtséinek gúnyneveket adtok, s kacérságból tudatlannak mutatkoztok.¹⁶

A téma Ben Jonsonnál szintén megjelenik, aki hasonló kritikát fogalmaz meg *Hallgatag hölgy* című drámájában, ahol Finesse felháborodását fejezi ki, mert a hölgyek a sok festés és parfümözés miatt folyton váratják: „Újabbán meg már be se jut hozzá a férfiember, míg önagysága nincsen

¹³ ELDRIDGE, *i. m.*, 27.

¹⁴ Uo.

¹⁵ William SHAKESPEARE, „Szentivánéji álom”, *mek.niif.hu*

¹⁶ William SHAKESPEARE, „Hamlet”, *mek.oszk.hu*

kipingálva, kenceficézve, parfümözve, szapulva, síkálva.”¹⁷ Emellett a *Lusta báj* című versében is hasonlóképpen méltatlankodik: „Csinos vagy, gonddal öltözött, mint ünnepélyre érkezők. Rizspor felhőz s jó illatok, de tudd meg, Hölgym, bárha sok fogásod szinte rejtelem, mindez nem illő, szertelen.”¹⁸

A puritánok és a moralisták szintén rossz véleményrel voltak a sminkelésről; bűnös tevékenységnek tulajdonították a kozmetikumok használatát. Támadták ez okból a színházat is, ám minden bírálat ellenére az arc festése egyre inkább elfogadottá vált. Ebben a korszakban tűnik fel az a jelenség, ami a barokk korban válik igazi divattá: alkalmanként a férfiak is festették magukat; egyik ékes példája volt ennek III. Henrik francia király.¹⁹

Bár a smink igazán népszerűvé vált a XVII. században, I. Jakab uralkodása idején kissé mégis visszazorult a szigorú puritán rend hatalomra kerülése miatt. Egyre élesebb kritikák jelentek meg, amelyek mind a maszkírozást, mind magát a színházat keményen bírálták. Thomas Tuke például 1616-ban a következő címmel jelentette meg kritikáját: *Értekezés a nők és férfiak festése, szépítkezése ellen, a gyilkosság és a mérgezés ellen: Büszkeség és Ambíció: Bálványimádás és Boszorkányság*. Paradox módon mégis ez volt az a korszak, amikor először megjelent Európában a XXI. század egyik legnépszerűbb sminkterméke, a szemhéjfesték. A barna, szürke és kék krémes festékek egyre népszerűbbé váltak, miközben szemöldökfestés és a rúzs szintén elterjedtebb lett, sőt férfiak is gyakran alkalmazták az arccsontjukon és az ajkukon. John Suckling korabeli költő egyik versében ki is tér az arcok állandó változtatására. *Szerelemben a szerelem* című versében így ír: „Amit szépségnek érzünk, semmi más, csak pusztá ámitás. És ha most szeretek ilyen fürtöket, olyan szemeket, holnapra jöhet újabb keverék.”²⁰

Az új század új hozzávalót és tragédiát hozott a smink világába. A nők kozmetikumai között ugyanis megtalálható volt egy Aqua Tofana nevű

¹⁷ Ben JONSON, „A hallgatag hölgy”. Uő., *Komédiák*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1974, 157–298, 166.

¹⁸ Ben JONSON, „Lusta báj”, *szerelmeslevel.hu*

¹⁹ CORSON, *i. m.*, 97–118.

²⁰ John SUCKLING, „Szerelemben a szerelem”. Vas István (szerk.), *Énekek éneke – A világirodalom szerelmes verseiből*, *bibl.u-szeged.hu*

készítmény, ami Signora Tofana nevéhez fűződik, és színtelen arzént tartalmazott. A mérget arcpermet vagy púder formájában használták, a terméket alkalmazó nők pedig pontos utasításokat kaptak: hogyan osszassák szét arcukon, illetve tartsák vissza lélegzetüket, amikor házastársuk a közelben van.²¹ A korszakban több mint hatszáz férj halálát okozta ez a készítmény, míg végül Tofanát letartóztatták és méregkeverés vádjával kivégezték. Emellett kevésbé veszélyes kozmetikumok is megjelentek, például a XVII. század egyik legnépszerűbb terméke, a Magyarországi Víz, amely Jagelló Izabella magyar királynő nevéhez fűződik. A királynő saját receptjeként ismertté vált kozmetikum egyebek mellett rozmaringot, bort, citromot, levendulát tartalmazott, és az első alkoholtartalmú parfümként tartják számon.²²

A kor szépségideálja nagyot változott a XVI. századhoz képest: a napot sosem látott, fehér bőrű, szőke hajú eszménykép helyére a rózsás, egészséges arcbőr, a barna és fekete haj lépett. Ékes példája ennek a következő balladarészlet ismeretlen szerzőtől, melynek címe: *Egy fiatal ember tanácsa, vagy megérdemelt dicsérete az édes, bonyolult fekete és barna lányoknak* – „A kellemes Feketék, csinos Barnák, akik férjüknek tetszenek. Nos, ha lenne tízezer fontom Ilyen nőt vettem volna el.”²³

A hajszín megváltozása mellett a hosszúkás arc és orr, a kiemelkedő szemek, a telt ajkak jelentették az új szépségideált, a vörös és piros rúzs továbbra is megmaradt, illetve ekkor jött divatba először a fehér fogsor, aminek eléréséhez port dörzsöltek a fogukra. A hosszúkás arc létrehozásához a fejfedőkre vashuzalokat szereltek, amit a bőrbe is beleakasztottak. A nyújtás súlyos mellékhatása volt, hogy megzavarhatta a vérkeringést, ami az arc petyhüdségéhez, vagy akár halálhoz is vezethetett. Ekkorra a nők és férfiak sminkhasználatá teljesen hasonlóvá vált, a férfiak arcfestése is mindennapos jelenség volt, különösen Franciaországban, mivel ugyanazokat a termékeket alkalmazták. Az egyház azonban élesen bírálta mind a színházat, mind az egyre nagyobb teret hódító arcfestést, amelyek

²¹ Susan STEWART, *Painted faces – Colourful history of Cosmetics*, Amberley Publishing, Stroud, 2018, 152.

²² CORSON, *i.m.*, 136–141.

²³ CORSON, *i.m.*, 161.

a fiatal, befolyásolható leánykákat az örület és a halál felé sodorják. Egyre gyakoribbá vált annak a hangzatos véleménynek a megjelenése, hogy a kozmetikumok a pokolba vezető út kövei.²⁴

Thomas Hall, angol lelkész a következőket írja a témáról *The Loathsomnesse of Long Haire* című munkájában:

A bőr mesterséges festése, színezése bűnös és utálatos cselekedet. Maga az ördög tanította a nőknek a haj és a test elváltoztatásának erkölcstelen művészetét. Szent Jeromos azt mondja, hogy a festett arc nem Isten teremtménye, hanem a sátán csábítása.²⁵

Bár a korszakban megkezdődött a kozmetikumok tömeges gyártása, amelyeket házalóktól lehetett megvásárolni, a XVII. század főbb receptjei mégis házilag is könnyen elkészíthető termékeket ajánlgatnak. A receptek főbb összetevői a korall, a bor, a porrá tört kagyló és a barackvirág voltak, de megjelentek olyan különös ötletek, mint például a következő recept, amely a szemöldök sötétítését ígéri: „darazsat, vagy méhet kell hamuvá égetni, majd a hamut mézzel összekeverni és ezt tenni a szemöldökre.”²⁶ Egy másik különös anyag, az arcfehéítésre használt púderszerű por, amit a sertések állkapocs csontjának porrá törésével lehetett elkészíteni.²⁷

A Napkirály pöttyös sminkjei

A barokk kor viseletére leginkább jellemző szépségpöttyök már a XVII. század elején is divatosnak számítottak. A csillag, hold és szív alakú formák mindennapos jelenségek voltak, de az egyediségre törekvő hölgyek körében hintó formájú „pöttyel” is lehetett találkozni. A formához és az elhelyezkedéshez különböző jelentések társultak XIV. Lajos udvarában. Az ajkak közelében elhelyezett pötty például csábító és kacérkodó természetűre utalt, míg a bal orcán viselt kis szív gazdájának jegyben járását

²⁴ CORSON, *i.m.*, 152.

²⁵ CORSON, *i.m.*, 153.

²⁶ CORSON, *i.m.*, 180.

²⁷ CORSON, *i.m.*, 163.

hivatott szimbolizálni. A korabeli feljegyzések szerint a nemes hölgyek 7-8 pöttyöt is viselhetek arcukon, és mindig magukkal hordtak egy kis dobozt, amely elvesztés esetére tartalmazott „pótpöttyöket”.²⁸ A pöttyök népszerűségének azoban gyakorlati haszna is volt. A magas ólomtartalmú púdereknek köszönhetően „gyakran kelések keletkeztek a bőrön. A kelések elfedésére pedig szépségpöttyöt alkalmaztak.”²⁹ A kor sminkdivatjára Racine is tett utalásokat *Atália* című művében: „Ott láttam rajta még a kölcsön bájat is, a melylyel arcját szokta ékesíteni, hogy eltakarja évek pusztító nyomát.”³⁰ Molière *Kényeskedők* című művében pedig Gorgibus a következő megjegyzést teszi a túlzott cicomázkodás ellen:

Pirosító, kenőcs: mintha szántszándékkal tönkre akarnának juttatni. Ahova csak nézek: tojásfehérje, szűzlánytej meg ördög tudja még, hányféle meg miféle kotyvalék. Mióta itt vagyunk, csak hájat elkenegettek vagy egy tucat disznóról valót. Négy inas élélne az ürücombon, amit naponta elszéptékoznak.³¹

A XVII. század színpadát az extrém sminkhasználat jellemezte, még a szegényesebb vándortársulatok is használtak kozmetikumokat. A bőrt a kor divatjának megfelelően vastag pasztával sötétítették, míg a felső szemhéjra krémes festéket kentek, általában kéket, ez volt a legnépszerűbb árnyalat ekkoriban. Ebben a korszakban éli reneszánszát a szem fekete árnyalatú festékekkel történő kiemelése, amelynek hagyománya egészen az ókori Egyiptomig nyúlik vissza. A XXI. században rendkívül népszerű „cicafarok” formájú tusvonal használata mindennapos volt az egyiptomiak számára, ezt bizonyítják többek között például Kleopátra vagy Nefertiti híres szobrai. Ennek elkészítéséhez szemet alkalmaztak, aminek – egyes kutatók szerint – fontos szerepe volt a szemfertőzések megelőzésében.³²

²⁸ CORSON, *i.m.*, 167.

²⁹ NAGY, *i.m.*, 54.

³⁰ RACINE, *Athalia Tragoedia öt felvonásban*, Csanád-Egyházmegyei Nyomda, Temesvár, 1876.

³¹ MOLIÈRE, „Kényeskedők”. Uő., *Hat színmű*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2011, 89–118, 93.

³² ELDRIDGE, *i.m.*, 68–70.

A vörös rúzs alkalmazása, amely a divatsmink részeként az úri szalonokban is következetesen jelen volt, ugyancsak a XVII. század színpadának bevett technikái közé tartozott. Emellett kísérletet tettek a színészek karakterének megfelelő öregítésére is, amelyhez vízfestéket használtak.³³

Összefoglalás

A XVI–XVII. század nemcsak a mindennapok részévé tette a sminkhasználatot, de elsőként fordult a figyelem más népek festési szokásai felé. 1650-ben John Bulver egy teljes kötetet szentel a témának, amely a török, arab és indiai szokásokat tárgyalja, bár tény, hogy közben élesen bírálja is azokat.

Tanulmányom célja, hogy felhívjam a figyelmet a színház egy fontos, ám kevésbé kutatott részterületére. Korunkban a kozmetikai ipar az egyik leggazdagabb és legnépszerűbb ággá kezdi kinőni magát, és folyamatosan jelennek meg hozzá kapcsolódó munkakörök, akár a színházi maszkok készítése, akár a divatsmink világában. Ez a fejlődés hatalmas előrelépés az előző korok gyakorlatahoz képest, hiszen míg a maszkolást a XIX. századig (Magyarországon a XX. századig) maguk a színészek végezték az előadások előtt, ma már egy komplett szakma épül erre, iskolák nyílnak, amelyek az öregítés, fiatalítás, a sebek készítésének technikáját tanítják. Emellett érdemes megemlítenünk, hogy a smink használata erősítette a színházzal szembeni ellenérzéseket. Erre vonatkozóan minden korszakban jelentek meg elmarasztaló vélemények. A színházi maszkolás kritikája recepciótörténetének részletes kifejtése azonban meghaladja ennek a tanulmánynak a kereteit. Jelen szöveg egy rövid áttekintés, mely kiindulópontul szolgál egy nagyobb kutatás számára.

Felhasznált irodalom

- CORSON, Richard: *Fashions in makeup*, Peter Owen Publisher, London, 1972.
ELDRIDGE, Lisa: *Face paint. The story of makeup*, Abrams Image, New York, 2015.
JONSON, Ben: „A hallgatag hölgy”. Uő.: *Komédiák*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1974, 157–298. [BENEDEK András]

³³ CORSON, *i.m.*, 149.

- MOLIÉRE: „Kényeskedők”. Uő.: *Hat színmű*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2011, 89–118. [ILLYÉS Gyula]
- NAGY Fruzsina: *Színházi maszk- és sminkoktatás a színészképzésben Oktatási segédanyag a SZFE hallgatói számára*, Színház- és Filmművészeti Egyetem Doktori Iskola, Budapest, 2014.
- RACINE: *Athalia Tragoedia öt felvonásban*, Csanád-Egyházmegyei Nyomda, Temesvár, 1876. [CSIKY Gergely]
- STEWART, Susan: *Painted faces – Colourful history of Cosmetics*, Amberley Publishing, Stroud, 2018.

Internetes források

- GILLETTE, J. Michael: „Theatrical makeup”, *britannica.com* <https://www.britannica.com/art/stagecraft/Theatrical-makeup> [2020.02.23.]
- JONSON, Ben: „Lusta báj”, *szerelmeslevel.hu* <https://www.szerelmeslevel.hu/vers-1384> [2020.02.23.] [SZEMLÉR Ferenc]
- McLAFFERTY, Elizabeth: „Theatrical makeup”, *fashion-history.lovetoknow.com* https://fashion-history.lovetoknow.com/body-fashions/theatrical-makeup?fbclid=IwAR2R5vs3UwKmdSOhVVF7BAY5JNKD-PYITZO5sxhlEp7KcuRjPH_lb5N0o4TA [2020.02.23.]
- SHAKESPEARE, William: „Hamlet”, *mek.oszk.hu* <https://mek.oszk.hu/00400/00486/00486.htm> [2020.02.23.] [ARANY János]
- SHAKESPEARE, William: „Szentivánéji álom”, *mek.niif.hu*, <http://mek.niif.hu/00400/00496/00496.htm> [2020.02.23.] [ARANY János]
- SUCKLING, John: „Szerelemben a szerelem”. Vas István (szerk.): *Énekek éneke – A világirodalom szerelmes verseiből*, *bibl.u-szeged.hu* <http://www.bibl.u-szeged.hu/porta/szint/human/szepirod/kulfoldi/enekek/html/index.htm> [2020.02.23.] [Vas István]